

ANONYM · SEVILLA 1621

První část nynějších válek v Německu

Primera parte de las presentes Guerras de Alemania

*Sevillská relace o českém povstání, bitvě u Prahy a
událostech roku 1620*

Úplný český překlad s vysvětlivkami

Staré texty · www.stare-texty.cz

Tiráž

První část nynějších válek v Německu

Sevillská relace o českém povstání, bitvě u Prahy a událostech roku 1620 (1621)

Úplný český překlad s vysvětlivkami

Autor: anonym; dedikaci podepsal iniciálami A. L.

Původní název: *Primera parte de las presentes Guerras de Alemania: levantamiento del Reyno de Boemia, tomando por cabeça y caudillo al Conde Palatino, levantandole por Rey.* Sevilla: Gabriel Ramos Vejarano, 1621

Předloha: tisk uložený v Bayerische Staatsbibliothek, München, sign. 4 Eur. 137 lh (urn:nbn:de:bvb:12-bsb10352778-3). Tisk je volným dílem; snímky se v této knize nereprodukuje.

Překlad a vysvětlivky: Přeložila a poznámkami opatřila AI (Claude, Anthropic); redakce JUDr. Libor Petříček. Text byl přepsán a přeložen ze skenů tisku. Znění bylo jednou zkontrolováno proti přepisu; věcné údaje ve vysvětlivkách nejsou vždy ověřeny z nezávislých pramenů.

Ilustrace: Obálka a frontispis: Pieter Snayers, Bitva na Bílé hoře (17. století); volné dílo, digitalizace z Wikimedia Commons; obálka upravena (sazba, tónování okraje).

Vydal: JUDr. Libor Petříček (Staré texty), Březenská 2466/4, 182 00 Praha 8, www.stare-texty.cz

Výroba: Staré texty; elektronická publikace ve formátech EPUB a PDF

Vydání: první, elektronické

Verze: 1.0 (říjen 2026)

Rok vydání: 2026

Autorská práva: © Libor Petříček (Staré texty), 2026, k redakčnímu zpracování. Šíření podle licence CC BY-NC 4.0 (viz níže).

Text byl v tomto znění poprvé publikován na www.stare-texty.cz/knihovna/.

O Starých textech

Staré texty jsou digitální knihovna českých překladů historických pramenů z volného díla – pamětí, cestopisů, kronik a dalších svědectví lidí, kteří u událostí sami byli. Knihy jsou zdarma ke stažení ve formátech EPUB a PDF na www.stare-texty.cz. Překlady vznikají s pomocí umělé inteligence; u každé knihy je uvedeno, z jaké předlohy se překládalo, co je přeloženo celé a co zkráceno.

O zakladateli

Staré texty založil a provozuje JUDr. Libor Petříček, advokát se zálibou v historii. Cílem projektu je zpřístupnit českým čtenářům původní historické prameny, tedy svědectví očitých svědků, zdarma a v češtině.

Volné šíření

Tuto knihu můžete volně šířit, kopírovat, tisknout, upravovat i dále publikovat, avšak nikoli komerčně (licence Creative Commons Uveďte původ – Neužívejte komerčně 4.0, CC BY-NC 4.0). Podmínkou je uvést jako původní zdroj Staré texty s odkazem na www.stare-texty.cz, například: „Zdroj: Staré texty, www.stare-texty.cz”.

Komerční užití (prodej, placený obsah, reklama apod.) je možné jen s předchozím souhlasem provozovatele Starých textů. O souhlas lze požádat e-mailem na liborpetricek@gmail.com.

Obsah

Úvod	3
Titulní list a dedikace	4
Rakouský dům a povstání Čechů	5
Unie, Liga a tažení do Čech	9
Bitva u Prahy a pád města	12
Po vítězství: Čechy, Francie a Valtellina	14
Licence a tiráž tisku	16

Úvod

Tento spisek vyšel roku 1621 v Seville jako tištěná „relace“, tedy zpráva o aktuálních událostech, jaké se v té době tiskly po tisících a rychle kolovaly po španělských městech. Tisk nese název *Primera parte de las presentes Guerras de Alemania* („První část nynějších válek v Německu“) a líčí české povstání, volbu falckraběte Fridricha českým králem, tažení císařských a bavorských vojsk do Čech a bitvu na Bílé hoře u Prahy 8. listopadu 1620 až po dobytí města. Na konci připojuje zprávy o zásahu francouzského krále proti hugenotům v Béarnu a o vítězství katolíků ve Valtellině.

Obrázek 1: Pieter Snayers, Bitva na Bílé hoře (17. století). Volné dílo; digitalizace z Wikimedia Commons.

Autor a adresát

Autor se nejmenuje. Dedikaci podepsal jen iniciálami A. L. a o sobě říká pouze to, že psaní dějin není jeho povoláním a že chce uspokojit zvědavost sevillských čtenářů, protože kolují „listy, které by potřebovaly opravu“. Věnování patří sevillskému radnímu (veinticuatro), zástupci vrchního alkalda za vévodu z Arcosu a kapitánu pěchoty Rodrigu Suárezovi. Tisk vyšel s povolením a vytiskl jej Gabriel Ramos Vejarano.

Pohled textu

Text je zjevně prohabsburský a katolický a tak se také vyjadřuje. Kalvíni jsou „kacíři“, povstání stavů je vzpoura a falckrabě pachatel urážky majestátu; císař a bavorský vévoda jsou naopak nositeli Božího vítězství. Čtenář má mít na paměti, že čte španělskou dobovou publicistiku, ne nestranný dějepis. Zajímavý je právě pro to: ukazuje, co se roku 1620 a 1621 psalo a četlo v Andalusii o válce, která se právě rozhořivala daleko na severu, a jak se španělská podpora císaři líčila domácímu publiku.

O tomto vydání

Český překlad vznikl ze skenů tisku uloženého v Bayerische Staatsbibliothek v Mnichově (sign. 4 Eur. 137 lh). Tisk nemá členění na kapitoly; rozdělení a názvy kapitol jsou ediční. Poznámky pod čarou věcně objasňují jména, události a pojmy; ty, které se týkají čtení a úprav textu, jsou označeny jako *Ediční poznámka*. Tisk sám žádné poznámky nemá. Dobové tvary jmen jsou sjednoceny podle českých zvyklostí. Překlad je úplný, bez krácení.

Titulní list a dedikace

První část nynějších válek v Německu,¹ o povstání Království českého, které si za hlavu a vůdce vzalo falckraběte² a povýšilo ho na krále.

O vítězstvích, jichž proti nim dosáhlo Jeho císařské Veličenstvo, a o hrdinských činech pánů vévody bavorského, markýze Spínoly, hraběte Bucquoye a dalších katolických velitelů.

Zvláště se tu podává zpráva o převelice důležité bitvě, k níž došlo na dohled od Prahy, o obsazení města a rovněž o tom, co se událo ve Francii a v zemi Graubündenu. V roce 1620.³

Vše ku prospěchu svaté katolické víry.

Věnováno Rodrigu Suárezovi, radnímu města Sevilly, zástupci vrchního alkalda za vévodu z Arcosu a kapitánu pěchoty.⁴

Roku 1621.

S povolením v Seville, vytiskl Gabriel Ramos Vejarano.

¹**Ediční poznámka.** Překlad vychází ze skenů tisku Sevilla: Gabriel Ramos Vejarano, 1621 (Bayerische Staatsbibliothek München, sign. 4 Eur. 137 lh). Tisk má vlastní hranaté závorky na několika místech; v překladu jsou nahrazeny kulatými. V pravém horním rohu titulního listu je rukou připsáno „alemania“. Odstavce jsou v tisku uvozeny znaménkem ¶. Tisk nemá žádné vnitřní členění na kapitoly; rozdělení a názvy kapitol jsou ediční.

²Falckrabětem je míněn Fridrich V. Falcký, kurfiřt a hlava Protestantské unie, kterého české stavy zvolily králem 26. srpna 1619 a korunovaly 4. listopadu 1619. Tisk ho nikde nejmenuje jménem, mluví vždy jen o „Conde Palatino“ nebo „el Palatino“.

³Bitvou „na dohled od Prahy“ je bitva na Bílé hoře 8. listopadu 1620. Zmínka o zemi Graubündenu (v tisku „tierras de Grisonas“) se patrně týká povstání katolíků ve Valtellině proti graubündenské vládě v červenci 1620 a následného španělského zásahu.

⁴„Veinticuatro“ (doslova čtyřiačtyřicet) byl v andaluských městech titul člena městské rady. Úřad vrchního alkalda (alcalde mayor) v Seville držel dědičně vévoda z Arcosu a vykonával jej za něho zástupce (teniente). Jméno adresáta tisk píše Rodrigo Suares.

Rodrigu Suárezovi, radnímu města Sevilly, zástupci vrchního alkalda za vévodu z Arcosu a kapitánu pěchoty

Rád bych se aspoň něčím odvděčil za mnohá dobrodiní, kterých se mi od Vaší Milosti vždy dostávalo. Vím také, jak velmi si Vaše Milost přeje, aby město Sevilla mělo pravdivé světlo o příčinách a stavu nynějších válek v Německu a o významu vítězství, na nichž závisí nejjasnější rakouský dům, svatá katolická víra, římská autorita a spolu s nimi blaho celého křesťanstva. A protože jsem viděl, že se tisknou listy, které by potřebovaly opravu, a že ty, které nějakou pravdu obsahují, nemají začátek ani konec, takže jejich čtenáři jsou z celé věci zmatenější než předtím, rozhodl jsem se – ačkoli psaní dějin není mým povoláním –, že vyhovím přání Vaší Milosti i všech zvědavých lidí, podstoupím tuto práci a z mnoha pravdivých zpráv sestavím krátkou a souhrnnou relaci o všem, co podle mého soudu stojí za to vědět. Proším Vaši Milost, aby ráčila přijmout a vzít pod ochranu dobrou vůli svého zavázaného služebníka a prominula nedostatky této první části. Druhá část vyjde jednoho dne lepší a obsírnější, dá-li nám Bůh život. Kéž on opatruje Vaši osobu po tolik let, kolik si přeji.

A. L.⁵

Rakouský dům a povstání Čechů

Celému světu je známa svatá horlivost, s níž knížata rakouského domu vždy usilovala o zachování a šíření svaté katolické víry. Bůh jim tyto služby vrchovatě odplatil už na tomto světě, když z nich učinil jeho monarchy a císaře, aby z vděčnosti za tolik milostí pochopili, že mají vzít na sebe obranu jeho katolické římské církve. Dobře známa je tato horlivost u krále, našeho pána, jehož panství obepíná jako slunce celý svět: patří mu španělská království, větší část Itálie, flanderské země, Východní i Západní Indie. Tam všude podává dobře známé důkazy svého křesťanského smýšlení a svaté horlivosti, když hájí a nově šíří víru Kristovu a s nesmírnými náklady ze svých pokladů posílá hlasatele evangelia jak do zemí již objevených, tak do těch, které se den co den objevují. A nespokojuje se s tím, že to činí ve svých zemích: vydržuje velká vojska v zemích severních, a to jen proto, aby vykořenil kacířství a zachoval katolickou víru. A ve Španělsku vydržuje semináře cizích mladíků, svěřené kázni a ctnosti otců Tovaryšstva Ježíšova;⁶ ti po skončení studií⁷ odcházejí do oněch zemí a většina z nich při obraně římské církve za ni umírá.

Co drží knížata slavného rakouského domu v Německu. Jsou to království uherské, české, dalmatské, chorvatské a slavonské; arcivévodství rakouské, Horní i Dolní; vévodství štyrské, korutanské, alsaské, slezské, Horní i Dolní, a württemberské; markrabství moravské, lužické a burgavské; hrabství tyrolské a gorické a mnoho dalších zemí a panství, vesměs provincií nadmíru bohatých.⁸ Vždyť samo hrabství tyrolské se může měřit s kterýmkoli ze španělských království. A je-li pravda, co říká Nicolaes van Geelkercken z Leidenu v popisu k mapě Čech, kterou vytiskl roku 1620,⁹ mělo by ono království 102 významných měst, dalších 308 malých, 258 hradů a 33 363 vesnic.¹⁰ Markrabství moravské má vedle velkého počtu městeček přes 200 měst, hradů a opevněných míst. Vévodství slezské postaví

⁵Autor se podepisuje jen iniciálami A. L. a o sobě říká pouze to, že psaní dějin není jeho povoláním; v této části tisku není blíže určen.

⁶Míněny jsou koleje pro katolické studenty z protestantských zemí, hlavně anglické a irské, které ve Španělsku vedli jezuité (Valladolid, Sevilla aj.). Jejich odchovanci se vraceli jako misionáři do vlasti.

⁷**Ediční poznámka.** Na několika místech jsou jednotlivá písmena v tisku neotištěná nebo poškozená, čtení je však z kontextu jisté: „acabados“ (s. 2), „ocho“ a „d'l castillo“ místo „d'el castillo“ (s. 5), „hazia pedaços“ (s. 6), „assistiendoles“ (s. 7), „estuviessen“ (s. 12).

⁸Výčet je nepřesný. „Vvitenverga“ je zřejmě Württembersko, které Habsburkové drželi v letech 1520–1534 a jehož titul si ponechali; Alsasko bylo lankrabstvím, nikoli vévodstvím; „Burgavia“ je markrabství Burgau ve Švábsku, „Görz“ hrabství gorické.

⁹Nicolaes van Geelkercken (latinsky Geilkerckius, asi 1585–1656), nizozemský kartograf, rytec a vydavatel zpravodajských map, v té době činný v Leidenu. O jeho mapě Čech z roku 1620 s tištěným popisem autor zjevně věděl z nizozemského vydání; konkrétní exemplář se nepodařilo ověřit.

¹⁰**Ediční poznámka.** Číselné údaje jsou v tisku odděleny tečkami a čárkami nedůsledně („otras 308. pequeñas 258. Castillos, y 33. mil 363. Aldeas“); překlad je členěn podle smyslu.

v případě potřeby do pole 10 000 válečných jezdců, z větší části šlechticů. A v posledních válkách, které rakouský dům vedl s Turkem a které trvaly od roku 1592 do roku 1606,¹¹ přispěla tato provincie sama bezmála deseti miliony tolarů, z nichž každý má cenu osmi reálů. A Království české roku 1615 bez jakéhokoli odporu svolilo k mimořádné berni na pomoc při oddlužení tamní královské komory, a to k pěti a půl milionu, splatným v pěti letech.¹² Podle toho lze odhadnout moc ostatních provincií. Je ovšem třeba připomenout, že je tomu už přes osmdesát let, co tyto země stejně jako všechny ostatní německé provincie postihl Lutherův mor, rána a obecný trest celého Německa. A kdyby se tehdy Jeho císařské Veličenstvo Karel V. se svou velkou odvahou a horlivostí nepostavil příznivcům této sekty, nezbyla by dnes ve všech těch provinciích sotva památka po našem svatém náboženství ani po katolicích, kteří by je vyznávali. A kdyby se včas nezakročilo náležitými opatřeními, ví Bůh, co by bylo s Francií.

S ohledem na to všechno císař, stejně katolický jako nepřemožený, jehož záměrem bylo, aby se všichni vrátili do lůna svaté církve, zanechal věci uspořádané tak, aby se tohoto slavného cíle dosáhlo mírnými prostředky. A v souladu s tímto záměrem jeho nástupci, kteří nejsou menší ve víře než ve velkomyslnosti a velikosti ducha, chtěli v díle pokračovat a za vhodný prostředek uznali vždy podporovat věci Boží a katolíky. Zakládali proto na různých místech koleje Tovaryšstva Ježíšova, které svým učením a velkou, chvályhodnou prací dokázalo čelit strašlivým útokům kacířství a ponenáhlu získávalo ony země, zcela zalidněné nevěřícími dušemi. Avšak Satan, který nikdy nespí, jde-li o naši škodu, viděl, že mu berou kořist ze sítí jeho koukolu, jedu a smrtelných klamů, a ztratil v Království českém trpělivost, jak se ukázalo tímto způsobem. Císařem a králem uherským a českým byl Matyáš, arcivévoda rakouský, strýc našeho nejmocnějšího krále dona Filipa III. Ten měl za jisté a nepochybné, že kdyby náhodou odešel z tohoto života a nezanechal ve svých královstvích nástupce, jemuž by už byla složena přísaha, mohly by z uvedených příčin nastat bouře a nepokoje. A protože měl vždy na zřeteli věci Boží, rozhodl se po dohodě a se společným souhlasem ostatních členů rakouského domu vzdát se ještě za života korun a zemí ve prospěch katolického krále dona Ferdinanda, bratra nejjasnější a neocenitelné Markéty, někdejší královny španělské, která se nyní, jak doufáme, těší z koruny slávy.¹³

K dosažení tak dobrého záměru svolal roku 1617 sněm do Prahy, hlavního města Království českého, které má zhruba 300 000 duší. Velikost a význam tohoto města lze vyvodit z tohoto: roku 1407 se v něm napočítalo 44 000 cizích studentů;¹⁴ a třebaže jich tu dnes tolik není, protože jim byla odňata některá privilegia, přesto obyvatel stále přibývalo, neboť tu po mnoho let až dodnes sídlili německí císaři. Dostavila se tam většina stavů království, až na některé zlovolníky, ale kvůli nim se neupustilo od volby a korunovace toho, komu podle jeho zásluh náleželo mnohem víc. A následujícího roku se totéž stalo s korunou uherskou v Prešpurku, nynějším hlavním městě onoho království; tam chtěl císař Matyáš nového českého krále osobně doprovodit, aby tomuto záměru dodal větší váhy.¹⁵ Sotva však Jejich Veličenstva opustila Království české, začali kacíři, nespokojení s volbou svého nového krále, pořádat své schůze a odhodlaně se vypravili na Pražský hrad s rozhodnutím a pod záminkou, že jim katoličtí místodržící, kteří tu zůstali v nepřítomnosti Jejich Veličenstev, mají přiznat a potvrdit mnohé svobody. Někteří z místodržících se báli o život a podepsali vše, co se po nich žádalo; jiných, kteří podepsat nechťeli a měli odvahu vyčinit těm nevěrným, se s ďábelskou zuřivostí chopili a vyhodili je z oken hradu, odkud je to na zem osmadvacet var.¹⁶ Bůh však ty, kdo se zastávali jeho věci, zázračně

¹¹Takzvaná dlouhá turecká válka, obvykle datovaná 1593–1606 a ukončená mírem u ústí Žitavy.

¹²Míněn je patrně generální sněm zemí Koruny české v Praze roku 1615, který povolil panovníkovi berni na pět let dopředu.

¹³Filip III. Španělský byl synem Anny Rakouské, sestry císaře Matyáše. Markéta Rakouská (1584–1611), sestra Ferdinanda Štýrského, byla manželkou Filipa III.

¹⁴Oba údaje jsou silně nadsazené. Praha měla na počátku 17. století asi 60 000 obyvatel. Číslo 44 000 studentů je ozvěnou tradovaných, rovněž přehnaných počtů cizích studentů, kteří opustili pražskou univerzitu po Dekretu kutnohorském (1409, tisk má rok 1407). Ferdinand byl sněmem přijat za krále 6. června a korunován 29. června 1617.

¹⁵Časový sled je tu zkreslen. Ferdinand byl uherským králem zvolen v Prešpurku 16. května a korunován 1. července 1618; pražská defenestrace (23. května 1618) tedy spadá do doby uherského sněmu, nikoli až po něm.

¹⁶Dne 23. května 1618 byli z oken české kanceláře vyhozeni místodržící Vilém Slavata a Jaroslav Bořita z Martinic a sekretář Filip Fabricius. Že by část místodržících něco podepsala, je autorova nepřesnost: Adam ze Šternberka a Děpolt z Lobkovic byli z místnosti vyvedeni bez úhony. Kastilská vara měří asi 0,84 m, osmadvacet var by tedy bylo přes 23 metrů; skutečná výška je zhruba 16 metrů.

ochránil, takže žádný nepřišel o život, ačkoli k tomu měl tak zjevnou příležitost.

Jedním z těch, kdo k tak zlému činu pomáhali, byl jistý český šlechtic, velký kacír. Když byl jeden z místodržících vyhozen a při pádu se poručil Naší Paní slovy „Maria, Matko Boží, nejčistší, přispěj mi a chraň mě“ – slovy, která ony zlotřilé uši urazila –, přistoupil ten šlechtic k oknu a s posměchem a smíchem řekl svým druhům: „Chci vidět, jestli mu ta jeho Marie pomohla,“ v domněnku, že se při té výšce roztržil na kusy. Stal se však pravý opak: uviděl ho stát na nohou, zdravého, jako by sešel po schodech – to jsou účinky víry. Velmi nad tím užasl, obrátil se znovu k druhům a s kletbami říkal, že ta Marie jeho nepřítele ochránila a pomohla mu.¹⁷ To jim však nestačilo, aby se obrátili k Bohu; naopak se s lidem, který měli připravený, zmocnili Hradu i celého města. Hned nato zvolili direktory a svolali ostatní stavy na sněm s ujištěním, že se bude jednat jen o jejich privilegiích a o věcech týkajících se služby králi a království. Udělali však vše naopak, odložili masku a začali pronásledovat katolíky.

První, na které sáhli, aby je vyhnali ze svého království, byli otcové Tovaryšstva Ježíšova, kteří tolik pracovali na šípení vinice Kristovy a na získávání duší v oněch končinách.¹⁸ Potom zbavili úřadů a hodností všechny katolické úředníky i ty, kdo zachovávali věrnost svému králi; zabili mnoho řeholníků a zabavili statky církve i mnoha lidí věrných Bohu a svým králům, kteří byli nepřítomni – a neměli k tomu jiný proces než svou tyranii a libovůli. Z těchto prostředků verbovali válečný lid a vysílali své vyslance do Holandska, k různým německým knížatům a k dalším spojencům, příznivcům své sekty a sokům nejkatoličtějšího rakouského domu; proti němu a proti víře, kterou vyznává, se všichni spojili a pomáhali jim penězi i lidem. Vzápětí vzali útokem Plzeň, katolické město onoho království, s celým jeho okolím, protože se s nimi nechtěla srovnat;¹⁹ tam si počínali po libosti, rozmnožovali mučednické koruny těch, kdo se stavěli na obranu katolické víry, a jiné vyháněli. A přestože jim císař nabídl obecnou milost a vyšetření a potrestání viníků a původců celé věci svěřil jiným říšským knížatům, nic z toho jim nebylo vhod; naopak tak zpychli, že po smrti císaře Matyáše nového krále dona Ferdinanda zcela odmítli a se sešikovaným vojskem táhli do moravské provincie, jejíž obyvatelé, stejně jako obyvatelé Slezska a Lužice, donutili, aby se k nim přidali. Cestou vtrhli do rakouské provincie, kde získali na svou stranu většinu tamních poddaných, hlavně hornorakouských, kteří rovněž ztratili úctu ke svému knížeti. A nezastavili se, dokud neoblehli samého krále dona Ferdinanda ve městě Vídní, hlavním městě Horních Rakous a sídle jejich knížat, a to bez jakéhokoli odporu.²⁰ Protože král měl tehdy málo vojska a ještě méně věrných poddaných, byl nucen obrátit se na ty, kdo by mu mohli přispět na pomoc. Zpravil o tom, co se děje, Jeho Svatost, Jeho katolické Veličenstvo krále španělského i ostatní knížata a upozornil je na velké nebezpečí, v němž se ocitly věci církve v Německu a v důsledku toho i příslušníci rakouského domu jako její obránci; přitom bylo snadno pochopitelné, že táž zkáza hrozí Itálii i zemím dál a že by – jak se o tom už vyjednávalo – povstali hugenoti ve Francii. Na tuto zprávu všichni s velkou rychlostí přispěchali, neboť uvážili, jak nebezpečný oheň se rozhořívá; z Itálie a z Flander spěšně vyrazily některé pomocné sbory a dobrovolníci. Pomoc, která připadala na našeho katolického krále španělského, byla svěřena arcivévodovi Albrechtovi; ten s náležitou péčí shromáždil a vyslal deset tisíc pěších a dva tisíce jezdců, kteří spolu s nějakou uherskou lehkou jízdou a dalšími vojáky čítali 25 000 mužů. Císařův generál, jímž je hrabě Bucquoy, voják velkých zkušeností, vpadl do Království českého a s různými výpady a nájezdy pronikal až k městu Praze, někdy s úspěchem, jindy se ztrátami; Uhři podle svého obvyklého zvyku vyplenili vše, co jim přišlo pod ruku. Tak Čechy znepokojoval a zaměstnával, jak nejlépe uměl, v přesvědčení, že když se s nimi bude takto nakládat, budou svého zlého činu litovat a poprosí svého krále o odpuštění. Všechno však bylo marné, protože už dali slovo, že převléknou kabát a podřídí se libosti a vůli toho, s nímž se už dávno potají domlouvali a připravovali, totiž falckraběte, zetě anglického krále. Ten si, aby mohl ve svém podniku lépe pokračovat, potají a s velkým úsilím dopisoval

¹⁷Příhoda patří k nejranějším katolickým vyprávěním o zázračné záchraně místodržících. Mariánské zvolání se obvykle připisuje Martinicovi a posměšný výrok podle pozdější tradice Oldřichu Vchynskému.

¹⁸Stavové zvolili třicet direktorů jako zemskou vládu; jezuiti vypověděli ze země patentem z 9. června 1618.

¹⁹Plzeň, která zůstala věrná králi, dobyl 21. listopadu 1618 po několikadenním obléhání stavovský generál Petr Arnošt z Mansfeldu.

²⁰Vídeň je hlavním městem Dolních, nikoli Horních Rakous; jde o autorův omyl. Stavovské vojsko vedené Jindřichem Matyášem Thurnem stálo před Vídní v červnu 1619.

s Gabrielem Bethlenem, který je téže kalvínské sekty jako on a nyní je knížetem sedmihradským – té vlády dosáhl přízní tureckého sultána, jehož poplatníkem se stal a jemuž vydal dvě nejlepší pevnosti oné provincie²¹ –, aby usiloval o korunu uherskou, tak jako on sám usiloval o českou. To vše strojil a Uhry přitom zároveň klamal.

Mezitím nastala smrt císaře Matyáše. Duchovní kurfiřti Německa viděli, v jak velkém nebezpečí by se Říše ocitla, kdyby nebyla zvolena nová hlava, jak to žádala naléhavá potřeba doby, a kurfiřt mohučský z moci svého úřadu a povinnosti ihned rozepsal sněm do Frankfurtu, aby byl zvolen římský král. Duchovní kurfiřti se tam dostavili osobně, světsí vyslali své zmocněnce; ti i oni společně navštívili krále dona Ferdinanda, který také přijel osobně, uznali ho za pravého a legitimního krále českého a v důsledku toho mu při volbě přiznali místo a hlas, které mu jako takovému náležely. A po jistých nesnázích, které nechyběly a které působil vyslanec Anglie a další, kdo hájili zájmy falckraběte, byl nakonec se souhlasem všech zvolen římským králem a císařem katolický a nepřemožený don Ferdinand, král uherský a český, a to za značného jásotu katolíků.²² To vše je třeba přičíst modlitbám církve, která si právem vzala za úkol prosit Boha za tuto volbu v tak bouřlivých časech. A můžeme si být jisti, že ho zvolil jen Bůh, a nikoli lidský důmysl nebo rada. Sotva byl dobrý císař zvolen, hned otevřel své velkomyslné srdce a znovu vyhlásil a postoupil při Čechů shromáždění knížat, zmocněných Říší. Oni však bez ohledu na toto shromáždění, nařízené pány kurfiřty jakožto soudci, jimiž v takových případech jsou, byli ve svých záměrech tak zaslepení, že zvolili, přísahou přijali a korunovali za svého krále falckraběte. Ten to neodmítl, protože po tom toužil a sám o to usiloval, třebaže se tím dopouštěl zločinu urážky majestátu. A aby se mohl vlády ujmout bezpečněji, zaměstnat veskrze katolický rakouský dům a odvést jeho pozornost, způsobil, že Uhři a Sedmihradčané povstali a naráz se vrhli na všechny katolíky a lidi věrné králi donu Ferdinandovi v Uhrách; mnoho kněží umučili neobyčejnými a nelidskými mukami. Těch, kdo přitáhli, bylo spolu s Turky a Tatary přes čtyřicet tisíc a spojili se s vojskem falckraběte, složeným z Čechů, Moravanů a Slezanů. Všichni společně se znovu objevili před Vídní; pálili, loupili a působili, co mohli škody, ve větší části Dolních Rakous a císařovo vojsko, které tehdy ustoupilo z Čech, aby Vídní přispělo na pomoc a hájilo ji, jim nemohlo odolat, protože bylo co do prostředků i sil mnohem slabší.

Když při té příležitosti polský král, švagr císaře i našeho krále, viděl bezpráví falckraběte, lehkost, s jakou se dal do pohybu Sedmihradčan, a zároveň malou věrnost Uhrů a dalších poddaných krále dona Ferdinanda, dovolil, aby někteří katoličtí velitelé z Uher, věrní svému pravému králi donu Ferdinandovi a vedení stejnou horlivostí, sebrali lid v jeho zemích a na hranicích Uher. Ti vtrhli do království i do Sedmihradska a během několika dní si počínali tak obratně, že Sedmihradčana i Uhry donutili vyklidit, co drželi v Rakousích, a vrátit se s vojskem bránit vlastní země.²³

Po několika střetnutích s císařskými se také Čechové stáhli přezimovat do svých zemí, jednak proto, že měli malou naději Vídeň získat, jednak proto, že byla zima. Se Sedmihradčanem a Uhry bylo sjednáno příměří do svatého Michala roku 1620²⁴ s tím, že se mezitím bude konat sněm k urovnání sporů, pokud nějaké jsou, že se Sedmihradčan vrátí do své země, Uhři zůstanou v klidu ve svých a že se žádným způsobem nebudou snažit pomáhat ostatním nepřítelům rakouského domu. Falckrabě se však domníval, že má-li zůstat králem českým a pánem přivtělených zemí,²⁵ nedělá dost, dokud proti řečenému domu nepopudí celý svět. Šel tak daleko, že se proti němu spolčil se samým Turkem a pohnul ho k tomu, aby

²¹**Ediční poznámka.** Místo je syntakticky nejasné: závorčka se v tisku zavírá už za slovem „tributario“, takže podmět věty „y le entregò las dos mejores fuerças de aquella Provincia“ by byl falckrabě. Věcně dává smysl jen čtení, že pevnosti vydal Bethlen sultánovi (roku 1616 postoupil Turkům Lipovu); tak je místo přeloženo. Slovo „fuerças“ zde znamená pevnosti.

²²Císař Matyáš zemřel 20. března 1619. Ferdinand II. byl ve Frankfurtu zvolen římským králem a císařem 28. srpna 1619, dva dny poté, co české stavy zvolily králem Fridricha Falckého.

²³Polským králem byl Zikmund III. Vasa, postupně manžel dvou sester Ferdinanda II. Narážka se týká vpádu polských žoldnéřů, takzvaných lisovčků, do Horních Uher, který zorganizoval uherský magnát Jiří Drugeth z Humenného; po jejich vítězství u Humenného 23. listopadu 1619 se Gabriel Bethlen stáhl od Vídně.

²⁴Příměří mezi Ferdinandem II. a Gabrielem Bethlenem bylo sjednáno v Prešpurku v lednu 1620 a mělo platit do svátku svatého Michala, tedy do 29. září 1620.

²⁵**Ediční poznámka.** Tisk má „ad herētes“ ve dvou slovech a oddělené čárkou; čteno jako „adherentes“, tedy země k Čechám přivtělené (Morava, Slezsko, Lužice).

vyhlásil válku polskému králi a vyslal svá loďstva proti držávám katolického krále v Itálii, a rovněž k tomu, aby mu Sedmihradčané a Uhři v rozporu se sjednaným příměřím znovu poslali pomoc. Zároveň vyslal k dalším spřáteleným knížatům v Evropě své vyslance, tituloval se králem českým a říkal, že mu tu korunu dal Bůh a že ji udrží, pokud mu pomohou. Svolal také sněm jako dosavadní hlava protestantských měst a knížat Německa, kteří si říkají Unie.²⁶ Bylo na něm mnoho sporů. Protože však ke kalvínské sektě, k níž se hlásí falckrabě, patří jen menší část z nich a ne všichni jsou tak zlého úmyslu, nesvolili všichni k tomu, aby takový podnik schválili a přispěli na něj. Mnozí z nich se proto prohlásili za neutrální, například vévodové holštýnský, brunšvický a lüneburský, lankrabě darmstadtský a mnoho dalších pánů a měst. Dánský král, ačkoli je strýcem manželky falckraběte, ani anglický král, ačkoli je jeho tchánem,²⁷ se veřejně jako příznivci tohoto jeho nároku neprojevovali. A vévoda a kurfiřt saský do oné Unie²⁸ nikdy vstoupit nechtěl, protože odporuje říšským řádům, a když viděl, jak je falckrabě v nepravu, otevřeně se postavil na stranu císaře.

Unie, Liga a tažení do Čech

Když členové německé Katolické ligy²⁹ (v jejímž čele stojí nejjasnější vévoda bavorský) viděli, jak velký oheň se rozhořívá a že je úplně zničí, nepřiloží-li všichni doopravdy ruku k dílu, uspořádali také oni své sjezdy, které skončily ve velké shodě. Společně s císařem pak vyslali posly, aby žádali o pomoc Itálii, Francii, Španělsko a další katolická knížata.

Francouzský král jako král nejkréštanštější ihned vzkázal falckraběti, ať hledí od svého záměru upustit; neučiní-li to, bude v něm mít zjevného a otevřeného nepřitele. Stejně varoval Holanďany, aby se nepletli do věcí, které se týkají Říše, a žádným způsobem neškodili duchovním a katolíkům v Německu.

Náš velmi katolický král don Filip III., jehož se tato věc tak zblízka týkala, nezůstal u výše zmíněné pomoci z Flander, u sedmi tisíc vojáků z neapolského vojska, které poslal s donem Pedrem Girónem, synem vévody z Osuny,³⁰ ani u množství peněz, které císaři den co den posílá ze svých držav v Itálii a ze Španělska. Nařídil také, aby markýz Spínola shromáždil ve Flandrech silné vojsko a vtrhl s ním do zemí falckraběte v Německu (kterým se říká Falc),³¹ a přinutil ho tak, aby nechal českou věc být. Jeho Svatost kromě svatého jubilea (jehož jsme požívali i my) povolila na tyto války desátky za šest let z celé Itálie a Německa.³² Duchovenstvo a řeholníci v Polsku, Francii a dalších katolických zemích přispěli svým dílem. Ve Flandrech se dokonce i prostí lidé zavázali vydržovat vojáky na vlastní náklady: jen obyvatelé města Antverp jich vydrží bezmála tisíc a ostatní města a provincie učinily úměrně totéž.

Za tohoto stavu věcí měl císař na své straně na různých místech nejméně sto dvacet tisíc placených vojáků, což nebylo víc, než kolik jich měl na své straně falckrabě. Ten, jakmile převzal vládu nad Čechy, začal pronásledovat a znesvěcovat kostely, hlavně katedrálu v městě Praze. V ní nejenže zničil všechny obrazy, kaple a oltáře, ale neušetřil ani pohřbené světce: dával vykopávat a pálit jejich kosti³³ a běsnil proti všemu tak, že se proti němu pobouřili i sami obyvatelé Prahy a nechtěli ho poslechnout v tom, co jim v této věci nařídil. Při té příležitosti nechyběly velké záhrady a události, které tu pro stručnost nevypravuji; nic ho však nedokázalo přivést ke světlu evangelia. Naopak shromáždil vojska Čechů,

²⁶Protestantská unie, vojenský spolek protestantských knížat a měst Říše založený roku 1608; v jejím čele stál falcký kurfiřt.

²⁷Dánský král Kristián IV. byl bratrem Anny Dánské, matky Alžběty Stuartovny, manželky Fridricha Falckého; anglický král Jakub I. byl Alžbětín otec.

²⁸Tedy do Protestantské unie. Saským kurfiřtem byl luterán Jan Jiří I.

²⁹Katolická liga, spolek katolických říšských stavů založený roku 1609 a vedený bavorským vévodou Maxmiliánem I.

³⁰Neapolským místokrálem byl do roku 1620 Pedro Téllez-Girón, 3. vévoda z Osuny, který pomocné sbory do Německa vypravoval. Kterého jeho syna tisk míní, se nepodařilo ověřit.

³¹**Ediční poznámka.** Tisk zde a na s. 25 (vsuvka o bitevní sestavě) užívá hranaté závorky; v přepisu i překladu jsou nahrazeny kulatými.

³²Papežem byl Pavel V. Jubileem se nejspíš míní mimořádné jubileum (plnomocné odpustky), které papež vyhlásil v souvislosti s válkou a jehož se podle autora účastnili i věřící ve Španělsku; desátky jsou dávka z církevních příjmů, kterou papež povolil vybírat ve prospěch císaře a Ligy.

³³Jde o kalvínskou „očistu“ katedrály svatého Víta v prosinci 1619, vedenou dvorním kazatelem Abrahamem Scultetem, při níž byly odstraněny a zničeny oltáře, obrazy, sochy a relikvie. Líčení v tisku je dobově vyhocené.

Moravanů a dalších spojenců a spolu s těmi, která měl na své straně z odbojných rakouských stavů, do oněch zemí vpádl a celou tu zimu je utiskoval a tyranizoval.

Kurfiřti, hlavně duchovní, své povinnosti nikdy nezanedbali a počátkem roku 1620 uspořádali sjezd, na který osobně přijeli také vévoda a kurfiřt saský a markrabě braniborský.³⁴ Po mnoha poradách všichni svorně napsali falckraběti jako jednomu z kurfiřtů velmi uhlazený list s napomenutím. Prosili ho v něm jako bratra, aby od věci upustil, a připomínali mu, jak jisté je, že nezmění-li svůj úmysl, přispěchají všichni se svými silami na pomoc císaři, neboť to je nezbytná povinnost, kterou je každý z nich vázán. Nic z toho však, ani napomínání polského krále a nejkřesťanštějšího krále francouzského, ho nedokázalo odvrátit od jeho zhoubného záměru. Spoléhal na Uhry, Turky, Tatary a další své spojence, hlavně na Holanďany a na členy své německé Unie, jejíž je hlavou a v níž ho zastupuje markrabě ansbašský,³⁵ který na jeho podporu a na náklady Unie shromáždil mnoho vojska.

Za Katolickou ligu proti němu vytáhl jako lev nejjasnější vévoda bavorský, zatímco markrabě stál se značnými silami poblíž Dunaje. Vévoda se do těch končin vypravil také, aby bránil katolíky, kdyby proti nim markrabě chtěl něco podniknout. Když už jedno vojsko stálo na dohled druhému a schylovalo se k útoku, dorazilo právě v té chvíli velmi vážené poselstvo z Francie: vévoda z Angoulême, pan de Béthune a další významní páni v doprovodu bezmála pěti set mužů. Nejkřesťanštější král je vyslal do Vídně, aby císaři blahopřáli a vložili se do oněch německých rozepří.³⁶

Vyslanci svou vážností dosáhli u katolíků i protestantů toho, že se konal sjezd v říšském městě Ulmu. Tam se mezi nimi jednalo o míru a po mnoha debatách, protože žádná strana nechtěla jednat proti říšským konstitucím, se dohodli, že protestanti nesmějí podporovat odbojné vazaly císaře a žádným způsobem škodit katolíkům v Říši, ani katolíci jim, přičemž se dohoda vztahovala i na dědičné země falckraběte, a že katolíci smějí podporovat císaře. Na španělského krále ani na arcivévodu Albrechta³⁷ se tento mír nevztahoval. Poté vyslanci odjeli do Vídně a oba tábory se zvedly. Protestanti zamířili do Falce, aby ji bránili před markýzem Spínolou, kdyby na ni snad chtěl zaútočit. Vévoda bavorský zanechal v tamních končinách dobré zajištění a s více než třiceti tisíci pěšími i jízdními vojáky (mezi nimiž byl syn vévody lotrinského, který velel vojsku svého otce)³⁸ vytáhl na pomoc císaři směrem k Horním Rakousům. Vyzval tamní stavy, aby se vrátily k poslušnosti svého knížete a právoplatného pána; nebudou-li chtít dobrovolně, donutí je silou zbraní. Dal jim tři dny na rozmyšlenou, oni se však v důvěře v Čechy a další své spojence rozhodli postavit se na obranu. Když lhůta výzvy uplynula, vévoda ukázal svou statečnost: vstoupil do jejich země, proklestil si cestu, silou dobyl několik průchodů a hradů a pobil jejich obránce. Vedl si tak obratně, že před očima českých posil podrobil celou tu zemi za necelých čtrnáct dní, a přitom je to země taková, že kromě mnoha mocných pánů, hradů a opevněných míst má sedm velmi dobrých měst.³⁹ Vzdalo se mu také mnoho vojáků; ty, kteří mu chtěli sloužit, vzal do žoldu. Většina původců vzpoury mu však unikla útekem do Čech. Vévoda odzbrojil místní obyvatele, všude rozmístil posádky a zavedl dobrý pořádek a bez dalšího otálení odtáhl do Dolních Rakous, čímž přinutil nepřátelské vojsko tuto zemi vyklidit. A protože se většina nespokojenců z řečené země už zřekla konfederací, které uzavřela s Čechy, a složila hold svému přirozenému pánu a mnozí přešli z českého tábora do našeho, císařova věc se tím velmi zlepšila. To také velmi sklíčilo Gabriela Bethlena, který svolal sněm v Uhrách s úmyslem dát se tentokrát korunovat králem a skoncovat s rakouským domem i se

³⁴Míněn je nejspíš sjezd v durynském Mühlhausenu v březnu 1620, kde duchovní kurfiřti a saský kurfiřt příslibili císaři podporu a odkud vyšla výzva Fridrichovi, aby se české koruny vzdal.

³⁵Jáchym Arnošt, markrabě braniborsko-ansbašský, vojenský velitel Protestantské unie.

³⁶Poselstvo Ludvíka XIII. vedli Karel z Valois, vévoda z Angoulême, a Philippe de Béthune. Jeho prostřednictvím byla 3. července 1620 uzavřena ulmská smlouva mezi Ligou a Unií, která Maxmiliánovi uvolnila ruce k tažení do Rakous a Čech. Blahopřání se týkalo Ferdinandovy volby císařem (1619).

³⁷Arcivévoda Albrecht VII. Habsburský, vládce Španělského Nizozemí; výjimka umožnila Spínolovi zaútočit z Nizozemí na Falc.

³⁸Patrně mladý Karel z Vaudémontu (pozdější lotrinský vévoda Karel IV.), který se tažení účastnil; byl však synem hraběte Františka z Vaudémontu a synovcem vládnoucího vévody Jindřicha II.

³⁹Maxmilián vstoupil do Horních Rakous koncem července 1620 a počátkem srpna se mu poddal Linec. Sedmi městy se miní sedm zeměpanských měst země: Linec, Steyr, Wels, Enns, Freistadt, Gmunden a Vöcklabruck.

všemi katolíky v oněch končinách.⁴⁰ Zmíněné změny totiž dodaly některým věrným a dobře smýšlejícím Uhrům odvalu a chuť postavit se spolu s vyslanci polského krále a císaře na odpor, a tak tam věci zůstaly rozdělené.

Za tohoto stavu věcí v Uhrách, Čechách a Rakousích zanechal markýz Spínola v srpnu roku 1620 ve flanderských državách dobrý pořádek: stranu přivrácenou k Frísku svěřil markýzi donu Luisi de Velasco a Flandry donu Íñigovi de Borja, oběma s dostatečnými silami k obraně, kdyby Holanďané chtěli něco podniknout proti míru.⁴¹ Začal shromažďovat své vojsko u Koblenze (na území arcibiskupa trevírského u Rýna) a vykonal přehlídku dvaadvaceti tisíc pěších a více než čtyř tisíc jízdních. Provázel ho výkvět flanderské šlechty, mezi jinými vévoda z Aarschotu a kníže d'Épinoy a další slavní velitelé. V lucemburské zemi se pod jeho velení dostavilo dalších deset tisíc vojáků, kteří přišli na králův rozkaz z Itálie. Vzal s sebou velké zásoby a množství lidí, kteří táhli za vojskem, a s tím vším překročil Rýn; na tamních přechodech zanechal dobré posádky. Zamířil přímo k Frankfurtu a odlákal tím protestanty (kteří svými velkými silami bránili průchody a vstup do Falce), takže opustili své pozice a vydali se rovněž tím směrem, aby zmařili markýzovy záměry, kdyby chtěl proti řečenému městu něco podniknout. Sotva se pohnuli, markýz se obrátil, obsadil přechod přes řeku Mohan a překročil ji, pak znovu Rýn a vstoupil do Falce v místě, kde to nejméně čekali. Aniž ztrácel čas, dál uplatňoval svou obratnost a válečné lsti: jednou rukou zaměstnával nepřítele, který měl větší síly než on, a druhou získával území, až vyhnal samotné protestanty z jejich ležení a ukořistil jim velkou část stanů a zavazadel. Přinutil ke kapitulaci Oppenheim⁴² a mnoho dalších měst a dobrých pevností.

Z Holandska poslali protestantům na pomoc prince Jindřicha Nasavského⁴³ se značným počtem pěchoty a jízdy; došlo k několika šarvátkám a střetům nevelkého významu. A třebaže nepřátelé měli vždy více sil, markýz přesto nikdy neustoupil ani o krok; naopak postupně získával větší a lepší část Falce. Musel požádat o další vojsko, protože mu ho tolik vázaly posádky a část pomřela, hlavně Neapolitáni, kteří nejsou zvyklí snášet podnebí severních zemí. A protože nastala zima, stáhl se do dobytých území a staral se o jejich udržení. Přezimovat se stáhli i protestanti, jichž bylo bezmála čtyřicet tisíc pěších i jízdních, a mnozí se vrátili domů.

Věci ve Falci teď ponecháme v tomto stavu a vrátíme se k českým. Když vévoda bavorský, jak jsem řekl, podrobil hornorakouské stavy a přiměl Čechy a Moravany, aby se stáhli z Dolních Rakous, vyzval jménem císaře falckraběte, aby nechal české věci být, a Čechy a Moravany, aby uznali císaře za svého právoplatného krále a pána; neučiní-li to, bude nucen pokračovat v exekuci, kterou mu císař, jeho pán, svěřil.

Vévoda a kurfiřt saský (jehož císař jmenoval exekutorem společně s vévodou bavorským) vyzval stejným způsobem obyvatele zemí Lužice a Slezska. Všichni odpověděli jako lidé, kteří si jsou svou věcí příliš jisti: ať si prý dají pozor, oč se pokoušejí, aby místo toho, že jim vezmou jejich stát, nepřišli sami o své. Hrozili, že pošlou plenit jejich země velké množství Uhrů, Turků a Tatarů, a jinou cestou se snažili podplatit vazaly saského kurfiřta a polského krále, aby se postavili proti svým knížatům.

Vévoda bavorský a vévoda saský z toho viděli, že věc nesnese odkladu a že je třeba exekuci dokončit, než nastane jaro následujícího roku 1621. Z Konstantinopole totiž přicházely zprávy, že v té době má na pomoc falckraběti přitáhnout s velkým vojskem turecký sultán; aby učinil začátek a zaměstnal polského krále, vyhlásil mu už válku a vrhl mu do země přes Moldávii a Valašsko množství Turků a Tatarů⁴⁴ (čímž řečeného krále přinutil, aby přestal podporovat císaře a hleděl si obrany vlastních zemí). Dohodli

⁴⁰Sedmíhradský kníže Gabriel Bethlen byl na sněmu v Banské Bystrici 25. srpna 1620 zvolen uherským králem, korunovat se však nedal.

⁴¹„Mírem“ se mýlí dvanáctileté příměří mezi Španělskem a Spojenými nizozemskými provinciemi (1609–1621), které tehdy ještě platilo. Luis de Velasco byl velitelem jízdy flanderské armády, Íñigo de Borja velitelem antverpské citadely.

⁴²Oppenheim na levém břehu Rýna obsadil Spínola v polovině září 1620.

⁴³Fridrich Jindřich Nasavský (Oranžský), mladší bratr nizozemského místodržitele Mořice.

⁴⁴Sultánem byl Osman II. Turecko-tatarský vpád přes Moldávii vyvrcholil porážkou polského vojska u Cecory (září–říjen 1620); sultán pak proti Polsku osobně táhl roku 1621.

se proto, že zaútočí: vévoda bavorský s vojskem Ligy a hrabě Bucquoy s vojskem císařským na Čechy a vévoda saský zároveň na Lužici. K tomu účelu už shromáždil a přehlédli třicet tisíc dobrých vojáků; polovinu z nich nechal jako posádku a stráž na svých hranicích⁴⁵ s Čechami a s druhou polovinou vytáhl do pole a táhl k Lužici. První město a pevnost, na něž zaútočil, byl Budyšín, velmi dobře vším zásobený, který se mu po měsíci obléhání, silném ostřelování a útocích vzdal za dohodnutých podmínek.⁴⁶

Statečný hrabě Dampierre zůstal s nějakým vojskem a několika věrnými Uhry bránit Dolní Rakousy před útoky Gabriela Bethlena, který tu zemi sužoval se svými Sedmihradčany, Uhry, Turky a Tatary ve velkém počtu. Hrabě měl proti nim několik velmi šťastných střetů, polevil však v ostražitosti a příliš spolehl na svou statečnost a štěstí: zamýšlel jednoho dne lstí dobýt město a hrad Prešpurk, kde byla uherská koruna. A když chtěl sám zapálit petardu, obránci hradu ho zastřelili z mušket.⁴⁷ Jeho lidé se se ztrátami stáhli; a i kdyby tam neztratili a nenechali⁴⁸ nic jiného než tak statečného Francouze, vítěze v tolika bojích, utrpěli ztrátu převelikou. Na jeho místo a do jeho úřadu nastoupil plukovník Preiner,⁴⁹ který si vedl tak, že za necelý měsíc pobil na různých místech přes čtyři tisíce Uhrů, čímž, jak se mu zdálo, aspoň zčásti pomstil smrt svého předchůdce a přítele.

Vévoda bavorský a hrabě Bucquoy vstoupili se svými vojsky do Čech a nedbali na vojsko nepřátel, které je sledovalo, aby jim překazilo jejich záměry. V téže době vstoupilo jinudy, rovněž na pomoc císaři, dalších deset tisíc vojáků, které poslali biskupové bamberský a würzburgský⁵⁰ a další říšští páni. Ti si silou vynutili průchod a spojili se s donem Baltasarem Marradasem, valencijským rytířem řádu svatého Jana, statečným Španělem, který se dokázal po celou dobu udržet ve městě Budějovicích; to jediné v celých Čechách zůstalo císaři, ačkoli je nepřítel ze všech stran obklíčil.⁵¹ Když se mu dostalo tak dobré posily, vytáhl do pole, dobyl mnoho míst v okolí a další přinutil vrátit se k poslušnosti císaři. Tak z jedné strany podával ruku vévodovi a hraběti, kteří na jedné straně zadržovali nepřátelské vojsko a na druhé dobývali a získávali města a pobíjeli jejich obránce; tak tomu bylo v Prachaticích, kde jich padlo 1400, a v pevném městě Písku, kde jich padlo dalších 800.⁵² Vítězní vojáci všude získali velkou kořist. Takto táhli krajem a zamířili až k městu Plzni a cestou obsadili všechny důležité průchody a místa. Toto město si vévoda přál získat a osvobodit s co nejmenší újmou pro jeho obyvatele, protože všichni byli katolíci a nepřítel je utiskoval; uzavřel se v něm však a bránil je jeden hrabě s více než pěti tisíci muži.⁵³

Bitva u Prahy a pád města

Když falckrabě viděl, jak císařští postupují, vyjel z Prahy ke svému vojsku s většinou českých stavů a sil a postavil se na dohled svým protivníkům. Ti dobyli několik pevných míst v okolí Plzně a pak zvedli tábor, protože se chtěli ukázat před Prahou. Cestou dobyli několik míst šest a čtyři míle od města a mezi oběma vojsky došlo k různým šarvátkám a výpadům. Při jedné z nich zahynul hrabě Marx Philipp Fugger: dělová koule mu utrhla obě nohy.⁵⁴ Byl to urozený rytíř. Rok předtím pobýval ve Španělsku,

⁴⁵**Ediční poznámka.** Tisk má „cofines“ (bez vlnovky), správně confines, tj. hranice.

⁴⁶Budyšín, hlavní město Horní Lužice, obléhal Jan Jiří Saský od září 1620; město kapitulovalo počátkem října.

⁴⁷Císařský velitel Jindřich Duval, hrabě Dampierre, původem z Lotrinska, padl 9. října 1620 při pokusu dobýt prešpurský hrad (dnešní Bratislava), kde byla uložena svatoštěpánská koruna. Petarda je nálož k vyrazení brány.

⁴⁸**Ediční poznámka.** Tisk má na přechodu řádků „dex / do“, správně dexado.

⁴⁹Dobová podoba jména rakouského rodu Breunerů (Preiner); o kterého císařského plukovníka toho jména jde, se nepodařilo spolehlivě určit.

⁵⁰„Herpípoli“ je Würzburg (latinsky Herbipolis). Obě biskupství tehdy držel Johann Gottfried von Aschhausen, přední člen Ligy.

⁵¹České Budějovice zůstaly po celé povstání v císařských rukou. Baltasar Marradas, rodák z Valencie a rytíř řádu johanitů (maltézských rytířů), tu velel císařské posádce.

⁵²Prachatice byly dobyty útokem 27. září a Písek 30. září 1620; obě města byla vypleněna a velká část obránců i obyvatel pobita.

⁵³Hrabě Petr Arnošt II. Mansfeld, který Plzeň držel od jejího dobytí roku 1618; s císařskými vyjednával a tažení ku Praze se nezúčastnil.

⁵⁴Marx Philipp Fugger (1598–1620), císařský plukovník. Podle tisku padl v bojích před tažením ku Praze, tedy u Rakovníka, kde proti sobě obě vojska stála koncem října a počátkem listopadu 1620; literatura uvádí jeho smrt u Rakovníka nebo u Prahy.

a sotva se dozvěděl, k čemu se falckrabě rozhodl, zajel už jen políbit ruku Jeho Veličenstvu, které tehdy bylo v Portugalském království, a co nejrychleji se vydal na cestu do Německa, aby zemřel ve službě Bohu a nejjasnějšímu domu rakouskému.

Falckrabě se velmi obával, že císařští náhle udeří na Prahu, a proto k ní s celým svým vojskem ve velkém spěchu vytáhl. Když se to císařští dozvěděli, učinili totéž a cestou nepřestávali dorážet na jeho zadní voj a znepokojovat ho. Falckrabě dorazil na míli od města, k oboře a průchodu zvanému Hvězda,⁵⁵ a tam se začal zakopávat a velmi dobře opevňovat a rozestavil dělostřelectvo v dobrém pořádku. Když dorazili i císařští s touhou svést bitvu, narazili na nemalé obtíže a zdálo se velkou opovázlivostí útočit na nepřítele v postavení zajištěném zákopy s takovou výhodou.

Následovalo mnoho porad. Jeden bosý karmelitán, rodák z Calatayudu v Aragonském království, muž příkladného života, a proto velké vážnosti,⁵⁶ přišel předtím z Říma a přinesl od Jeho Svatosti vévodovi bavorskému meč požehnaný Duchem svatým, který mu předal do vlastních rukou. Řekl mu, ať svede bitvu a zaútočí na nepřítele ve jménu Boha a všech svatých, jejichž svátek se toho dne slavil,⁵⁷ a že mu do několika hodin zaručuje vítězství. Tato slova rozpálila srdce katolíků tak, že více než na síly a lidská opatření spolehli na věc, za kterou měli bojovat, a ještě téhož dne, osmého listopadu, se rozhodli zaútočit na nepřítele v jeho zákopech a nedbat na prudkost dělostřelby, která jim zpočátku působila velké ztráty. Statečnost vévody (který se s panem Tillym, svým generálporučíkem, ujal předvoje, zatímco hrabě Bucquoy vedl střed bitevní sestavy a don Baltasar Marradas zadní voj)⁵⁸ a všech ostatních velitelů však byla veliká: spěchali na všechna místa, vrhali se mezi šiky a dodávali odvahy a elánu unaveným i těm, kdo měli do boje málo chuti. Hrabě Bucquoy, který byl raněn a nemohl jet na koni,⁵⁹ se nechal vézt v otevřeném uherském kočáře s mečem v ruce a povzbuzoval své Valony; říkal jim přátelé, bratři, synové: dnes je den, kdy máme žít, nebo zemřít za svatou katolickou víru a nejjasnější dům rakouský. Ani řeholníci, kteří táhli s vojskem, při té příležitosti nezanedbali své povinnosti a prosili Boha, aby pomohl křesťanskému lidu a své církvi. Nakonec se po velkém a dlouhém zápolení Bohu zalíbilo, aby se vítězství přiklonilo ke katolíkům, a po celém bojišti se rozléhalo hlasité volání: Vítězství, vítězství, ať žije svatá katolická víra a nejjasnější dům rakouský! Poražení zčásti utekli do města, jiní se zachránili v oboře a později se vzdali na milost. Ty, kdo utíkali, pak skvěle pronásledovali polští kozáci,⁶⁰ kteří si silou zbraní prorazili cestu přes Slezsko a Moravu a přišli ze své země sloužit katolickému císaři jako lehká jízda. Mnohé, hlavně uherskou jízdu, přinutili, že se ve snaze zachránit vrhli do řeky Vltavy, která protéká městem, a utonuli. Nepřítel bylo zabito, zajato a rozprášeno přes deset tisíc a mezi zajatými bylo mnoho hrabat a předních pánů a také prvorozený syn knížete Kristiána z Anhaltu, falckraběcího generála.⁶¹ O tom, kdo všechno padl, a o kořisti se dosud neví všechno do podrobností; ví se jen, že bylo ukořistěno veškeré dělostřelectvo, přes osmdesát jezdeckých kornet a pěších praporců a velké množství vozů se zavazadly. Císařských nepadlo ani tisíc, mezi nimi hrabě don Ferdinand z Meggau⁶² a několik kapitánů; mnoho důstojníků bylo zraněno. Z těch, kdo bojovali statečně, vynikla neapolská tercie, které velel udatný don Guillermo Verdugo.⁶³ Vyprávět o statečnosti ostatních kapitánů a vojáků by nebralo

Filip III. pobýval v Portugalsku roku 1619.

⁵⁵Obořa s letohrádkem Hvězda na Bílé hoře západně od Prahy. Slovo „passo“ (průchod, strategické místo) tu není zcela jasné; překlad je doslovný.

⁵⁶Dominik à Jesu Maria (Domingo Ruzola, 1559–1630), bosý karmelitán narozený v Calatayudu, kterého papež vyslal k vojsku Ligy; jeho vystoupení před bitvou patří k ústředním motivům katolického podání Bílé hory.

⁵⁷Bitva na Bílé hoře se odehrála v neděli 8. listopadu 1620, v poslední den oktávu slavnosti Všech svatých.

⁵⁸Jan Tserclaes Tilly byl generálporučíkem (zástupcem velitele) vojska Ligy. Rozdělení na předvoj, střed a zadní voj neodpovídá skutečné sestavě: císařské vojsko stálo na pravém a ligistické na levém křídle a Marradas se bitvy podle běžného podání vůbec nezúčastnil, protože zůstal v jižních Čechách.

⁵⁹Bucquoy byl postřelen počátkem listopadu 1620 v bojích u Rakovníka.

⁶⁰Lisovčáci, polská lehká žoldnéřská jízda v císařských službách, v dobových pramenech běžně označovaná jako kozáci.

⁶¹Kristián mladší z Anhaltu (1599–1656), syn Kristiána I. z Anhaltu-Bernburgu, vrchního velitele stavovského vojska. V bitvě na Bílé hoře 8. listopadu 1620 vedl úspěšný jezdecký protiútok, byl však raněn a zajat.

⁶²Hrabě z Meggau, císařský jezdecký důstojník z rakouského rodu, padl na Bílé hoře při střetu se stavovskou jízdou; křestní jméno Ferdinand uvádí relace.

⁶³Tercie (tercio) je španělský pěší pluk. Relace tu zřejmě slučuje dvě jednotky: neapolské tercii velel na Bílé hoře Carlo Spinelli, kdežto Guillermo Verdugo stál v čele valonského pluku.

konce; první cena však, jak říkají všichni, náleží nejjasnějšímu vévodovi bavorskému, který se po Bohu nejvíc zasloužil o to, že se tak skvěle a nesmírně důležité vítězství nepustilo z rukou – vždyť na něm závisí blaho celého křesťanstva.

Falckrabě byl v době bitvy na městském hradě, a když mu přinesli zprávu o porážce jeho vojska, nechtěl jí věřit; nasedl naopak na koně, aby vyjel k bojišti. Tu potkal své kapitány a další, kteří přijížděli na útěku; ti ho vyvedli z omylu a přesvědčili ho, co má udělat, totiž uchýlit se s celým svým dvorem do bezpečí. A tak byl v okamžiku pryč a se ženou a mnoha svými stoupenci uprchl směrem do slezské země;⁶⁴ na Hradě zanechal mnoho bohatství a velmi cenných věcí, které si ve spěchu nemohl vzít s sebou.

Pražských měst⁶⁵ se zmocnil takový strach, že ještě téhož dne a po celou noc většina obyvatel i těch, kdo uprchli z bitvy, přešla po mostě do měst ležících na druhém břehu řeky. Když to viděla hrstka sousedů, kteří zůstali, a když si uvědomili, že na ně vítězné vojsko může udeřit a že by je mohlo potkat totéž co jiná místa, do nichž vtrhlo se zbraní v ruce, usnesli se, že vyšlou posly, nabídnou města vévodovi a vzdají se mu na milost a nemilost. To také udělali nazítří, 9. dne řečeného měsíce;⁶⁶ stejně se zachoval Hrad s celou posádkou. Vévoda do měst vstoupil v dobrém pořádku a nevinné ušetřil, vojákům však nemohl zabránit v plenění domů viníků, neboť je vítězství stálo nemálo. Hned nato začala s vévodou vyjednávat města a vojáci na druhém břehu řeky: měšťané žádali o odpuštění a o potvrzení svých privilegií, vojáci o žold a o volný průchod, aby se mohli svobodně vrátit domů. Ani jednomu, ani druhému nebylo vyhověno. Vojáci byli donuceni odejít z měst tam, kam jim bylo určeno, a měšťané se spolu s více než pěti tisíci vojáky a mnoha českými pány a stavy, kteří tu zůstali, vzdali na milost a nemilost vévodovi, a ten se jedenáctého dne řečeného měsíce ujal vlády.

Po vítězství: Čechy, Francie a Valtellina

První, co udělal, bylo, že vrátil znesvěcené chrámy katolíkům – katedrálu kanovníkům a kostely Tovaryšstva Ježíšova jejich majitelům – a z celého království vypověděl kalvínské kacířství, původce tolikerého zla. Ve dnech 12. a 13. přijal od měst a stavů přísahu, že budou věni císaři jako svému korunovanému a pomazanému králi; se známky lítosti přitom odvolali všechno, co učinili, a odevzdali originály všech konfederací, které uzavřeli s jinými zeměmi a potentáty.⁶⁷ Prosili také, aby se za ně vévoda u císaře přimluvil, aby jim, když své chyby uznali a litují jich, odpustil a přijal je na milost.

V téže době vyslala i mnohá další města v okolí Prahy své posly, aby se nabídla a vzdala na milost. Totéž potom učinila města a jejich posádky a pevnosti Jindřichův Hradec, Tábor a další i se svými okrsky,⁶⁸ takže v celém království zbývá jen velmi málo těch, kdo se ještě nesmířili; a není nikoho, kdo by jim v tom mohl bránit, neboť falckrabě je poražen tak, že v oněch končinách už nikdy nezvedne hlavu.

Vévoda a kurfiřt saský si v té době už podrobil celou Lužici, přijal od ní přísahu a chystal se k exekuci ve Slezsku.⁶⁹

Začala se projevovat krutá zima a⁷⁰ toho roku se už nedalo polem táhnout. Bavorský vévoda odjel

⁶⁴Fridricha Falckého zastihla bitva na Pražském hradě; z Prahy odjel ráno 9. listopadu 1620 s královnou Alžbětou a dvorem do Vratislavi.

⁶⁵Praha tehdy sestávala ze samostatných měst. Vítězné vojsko přitáhlo od západu k Hradčanům a Malé Straně; „města na druhém břehu“ jsou Staré a Nové Město, spojená s levým břehem jediným mostem, dnešním Karlovým.

⁶⁶Tedy 9. listopadu 1620. „Vévoda“ je zde i dále Maxmilián Bavorský.

⁶⁷Míněna je především Česká konfederace z července 1619, spolek zemí Koruny české, k němuž se smluvně připojily i stavy rakouské, a spojenecká smlouva s Gabrielem Bethlenem.

⁶⁸„Neuhaus“ je Jindřichův Hradec. Zpráva o kapitulaci Tábora je předčasná: město se císařským vzdalo až v listopadu 1621.

⁶⁹Saský kurfiřt Jan Jiří I. dostal od císaře pověření provést exekuci v obou Lužicích a ve Slezsku. Budyšín mu kapituloval v říjnu 1620; Slezsko se podrobilo tzv. drážďanským akordem v únoru 1621.

⁷⁰**Ediční poznámka.** Kustod na konci tištěné strany 29 zní „se pue-“, následující strana však začíná slovy „no se pudo“; věta je i tak úplná a souvislost textu není porušena. Stránkování archu E je v tisku chybné: po straně 29 následují strany označené 34, 35, 32, 33 a 37, správně 30 až 34; poslední strana s licencí je nečíslovaná. Pořadí textu potvrzují kustody a signatury E, E 2, E 3.

z Prahy přezimovat a trochu si odpočinout do Mnichova,⁷¹ svého sídla, kam dorazil s hojnou kořistí a skvostnými věcmi, které mu připadly po falckraběti; ostatní velitelé dostali úměrný díl. V Čechách po sobě (dokud Jeho Veličenstvo císař nenařídí jinak)⁷² zanechal jako místodržícího knížete dona Karla z Lichtenštejna⁷³ a jako generalissima všech vojsk hraběte Bucquoye s rozkazem, aby se vydal k hranicím Moravy a Slezska a přiměl i tyto země k poslušnosti Jeho císařskému Veličenstvu. Hrabě tak učinil a u Moravanů dosáhl toho, že požádali o příměří a slíbili vyslat své posly, aby se s Jeho Veličenstvem smířili a poprosili o odpuštění; na důkaz upřímnosti hned vydali několik důležitých pevností.⁷⁴

Slezané nemohli udělat totéž. Příčinou bylo, že se do jejich země uchýlil falckrabě, svolával sněm, všechny napomínal a připomínal jim, co odpřisáhli, a spojencům jejich závazky, aby mu přišli na pomoc. Všem dával na srozuměnou, že bude zakrátko tak silný, že nejen znovu dobude Čechy, ale vtrhne i do zemí svých protivníků. Byly to vesměs plané naděje, neboť většina těch, jimž psal a které vyzýval, hledala raději odpuštění u císaře, svého pravého pána, než aby znovu zhřešila, což by pro ně znamenalo úplnou zkázu.⁷⁵

Dokonce i sám Gabriel Bethlen (jeho kmotr, do něhož vkládal větší naděje než do kohokoli jiného a který mu pomáhal silami Sedmihradska a Uher, pod jejichž pláštíkem se skrývaly síly turecké) se hned, jak se dozvěděl o prohrané bitvě a o ztrátě Prahy, stáhl z Rakous do uherského města Trnavy, přičemž plenil a odvázel s sebou mnoho majetku týchž Uhrů, kteří se o něj opírali, a poslal požádat o glejt, aby mohl k Jeho císařskému Veličenstvu vyslat své posly.⁷⁶ I většina německých měst a knížat, která byla jeho přáteli a spojenci, se kloní k míru, přátelství a spolku s katolíky, takže vše nasvědčuje tomu, že církev bude ve všem vzkvétat. A Turek, až tohle všechno uvidí, jistě stáhne ruku, pokud ji snad chtěl proti křesťanstvu vztáhnout.

V tomto stavu opustíme konec roku 1620 a tím v této první části ukončíme vyprávění o německých válkách, které způsobilo kacírství a sokové nejjasnějšího domu rakouského, s nadějí, že ve druhé části brzy uvidíme šťastný konec, po němž toužíme, a že se všechno obrátí ve prospěch svaté katolické víry a nejjasnějšího domu rakouského. Bylo zcela namístě, že církev všude zpívala *Te Deum laudamus* za vítězství, tak veliká, která jí Bůh dopřál. To dobře poznal Jeho Svatost, neboť za ně v Římě slavil tak velké díkůvzdání a osobně se účastnil procesí, při nichž se modlil za nepřátele stejně jako za přátele, aby Bůh seslal světlo z nebes všem, kdo tak slepě bloudí, a aby vešli do lůna svaté církve, obrácení ze Šavlu v Pavly.⁷⁷ To vše k větší cti a slávě Boží. Amen.

Nelze mlčky přejít, že francouzští hugenoti, rozníceni tímto požárem a spojením, které udržovali s německými i jinými stoupenci své sekty, tak zpychli, že začali na svých králích žádat mnoho nehorázností, nechťeli poslouchat jejich rozkazy, mařili, jak jen mohli, dobré a svaté záměry nejkréšťanstějšího krále a podněcovali jiné, aby dělali totéž. Tento udatný Ludvík však svou silou a odvahou nejen přemohl a rozprášil všechny, kdo se mu postavili, ale osobně také vytáhl proti obyvatelům země Béarn a dal katolíkům vrátit kostely i jejich důchody, což dosud nechťeli povolit

⁷¹V tisku „Monaco“, dobový tvar jména Mnichov. Maxmilián opustil Prahu v druhé polovině listopadu 1620.

⁷²**Ediční poznámka.** Vsuvka je v tisku uzavřena do hranatých závorek, které tu plní úlohu závorek kulatých; v přepisu i překladu jsou nahrazeny kulatými.

⁷³Karel I. z Lichtenštejna (1569–1627), jehož Maxmilián při odjezdu ustanovil svým zástupcem v Čechách; později byl císařským místodržícím a předsedal soudu nad účastníky povstání. V tisku je chybou „pe Lichtenstein“.

⁷⁴Bucquoy vtáhl na Moravu v prosinci 1620; moravští stavové se bez boje podrobili a vyslali k císaři do Vídně poselstvo s prosbou o milost.

⁷⁵Fridrich Falcký pobýval ve Vratislavi do přelomu let 1620 a 1621 a marně usiloval o pokračování odboje; poté odjel přes Braniborsko do Nizozemí. V originále „destrucion dellas“ nemá zřetelný vztažný výraz, překlad jej vztahuje k osloveným.

⁷⁶Gabriel Bethlen (Bethlen Gábor), kníže sedmihradský, v srpnu 1620 zvolený uherským králem. „Compadre“ znamená kmotra dítěte: Bethlen byl kmotrem Fridrichova syna Ruprechta, narozeného v Praze v prosinci 1619. Trnava (latinsky Tyrnavia) leží na dnešním západním Slovensku. Jednání s císařem začala v lednu 1621 v Hainburgu a skončila mikulovským mírem na přelomu let 1621 a 1622.

⁷⁷Papež Pavel V. (Camillo Borghese). Podle rozšířeného podání ho při děkovném procesí za bělohorské vítězství ranila mrtvice; zemřel 28. ledna 1621, devět dní po datu sevilské licence, takže relace o něm mluví ještě jako o žijícím. Obrat „ze Šavla Pavlem“ naráží na obrácení apoštola Pavla.

žádnému králi. Bylo tam mnoho kostelů, v nichž se víc než padesát let nekonala bohoslužba.⁷⁸ Je naděje, že nejkřesťanštější král zakrátko urovná záležitosti víry v celé Francii tak, že hugenoti v onom království už nikdy nezvednou hlavu.

Za zmínku stojí i vítězství, kterého letos dosáhli katoličtí Graubündenští nad kacíři téhož národa. Stalo se to takto. Tam, kde se Německo dělí od Itálie a milánského státu, leží několik údolí, která si vládnou sama a jsou ve spolku se Švýcary. Jedno z nich se jmenuje Valtellina; žije v něm přes sto tisíc duší a mezi ostatními vyniká hojností vína, obilí a masa. A protože tato údolí udržují styky a spolky s Benáťany, držela jim vždy otevřený tento průchod pro všechno vojsko, které by si Benáťané v případě potřeby chtěli přivést z Německa a odjinud.⁷⁹ Obyvatelé tohoto údolí živali po katolicku, ale stykem se sousedy z Graubündenu a ze Švýcar se na ně pozvolna přenesla hereze. Kacíři se časem rozmnožili natolik, že proti katolíkům pozvedli hlavu, a když teď v Německu vzplál tento požár, odvážili se dokonce vyhnat mnoho předních katolíků, kteří se podle jejich mínění svaté víry zastávali až příliš. Vyhnaní, když viděli, že se jim od spolkových spojenců dostává jen malé podpory, hledali ji ve své tísní u Jeho Svatosti papeže a u katolického krále, který je povinen přijmout a chránit všechny, kdo se chtějí uchýlit pod jeho křídla. Díky tomu se mohli jako křesťané vrátit do své země.⁸⁰ Jejich protivníci však jen neradi viděli ty, které už pokládali za nepřátele, a umluvili se mezi sebou, že je povraždí. Bůh nechtěl, aby tak velká ničemnost zůstala skryta; vyšla naopak najevo k jejich vlastní škodě a Boží spravedlnost obrátila jejich ukrutnosti v trest. Když se totiž katolíci dozvěděli o jejich zlých úmyslech, potají je předešli a uštědřili jim trest, jaký oni chystali jim.⁸¹ Katolíci se potom chtěli před ostatními Graubündenskými ospravedlnit, ale nebyli vyslyšeni; ti naopak vytáhli proti nim se zbraní v ruce, aby je úplně zničili. Když to sužovaní viděli, poslali požádat o pomoc milánského místodržitele, jímž je nyní nejvznešenější vévoda z Ferie. Ten jim v jejich nouzi přispěchal na pomoc tak, že je nejen ubránil a porazil jejich nepřátele pokaždé, když proti nim vytáhli, ale poslal jim i vojsko a inženýry, aby je opevnili proti jakémukoli nepříteli či protivníkovi, který by je chtěl napadnout.⁸² Tak si pod ochranou katolického krále španělského uchovávají svobodu i svatou katolickou víru navzdory všem svým protivníkům.

LAUS DEO.

Licence a tiráž tisku

V Seville devatenáctého ledna roku šestistého prvního⁸³ licenciát don Gaspar de Vedoya, když tuto relaci zhlédl a přečetl, prohlásil, že dává Gabrielu Ramosovi Vejaranovi povolení, aby ji směl vytisknout, a že ji nesmí tisknout žádný jiný tiskař pod pokutou deseti tisíc maravedí pro komoru Jeho Veličenstva; a podepsal to svým jménem.⁸⁴

Licenciát don Gaspar de Vedoya.

Lope de Xexas, písař.

⁷⁸Ludvík XIII., francouzský král s titulem „nejkřesťanštější“. V říjnu 1620 vtáhl s vojskem do Béarnu, prosadil tam navrácení církevního majetku katolíkům a zemi připojil k francouzské koruně. Katolické bohoslužby v Béarnu zakázala kolem roku 1570 královna Jana z Albretu.

⁷⁹Valtellina (česky též Veltlín), údolí horní Addy mezi Milánkem a Tyrolskem. Nebyla samosprávná, jak tvrdí relace, ale poddaná Třem spolkům, tedy dnešnímu Graubündenu, spojenci Švýcarského spříseženstva; ty měly od roku 1603 smlouvu s Benátkami. Průchod údolím byl pro Španělsko klíčový jako spojnice Milána s habsburskými zeměmi.

⁸⁰**Ediční poznámka.** V originále „pudieron volver a su tierra Christianos“; slovo „Christianos“ lze číst jako doplněk, tedy vrátit se jako křesťané, což volí překlad, nebo jako nepřesně připojený podmět, tedy že se vrátili křesťané ve smyslu katolíci.

⁸¹Jde o povstání valtellinských katolíků z července 1620, známé jako Sacro Macello, při němž bylo povražděno několik set protestantů. Tvzení, že katolíci jen předešli chystaný protestantský úklad, je dobová katolická obhajoba.

⁸²Gómez Suárez de Figueroa, třetí vévoda z Ferie, místodržitel milánský v letech 1618–1625. Španělské oddíly obsadily Valtellinu, v září 1620 u Tirana odrazily vojsko Tří spolků a jejich švýcarských spojenců a v údolí zbudovaly pevnosti.

⁸³**Ediční poznámka.** V tisku doslova „de seys cientos y un años“, tedy roku šestistého prvního. Jde o zkrácený či chybně vysázený letopočet: podle obsahu relace i tiráže je licence z 19. ledna 1621.

⁸⁴Licenciát Gaspar de Vedoya je v sevillských tiscích těch let uváděn jako úředník udělující povolení k tisku příležitostných relací, zřejmě zástupce královského správce města. „Escribano“ je veřejný písař, notář. Maravedí byla drobná kastilská početní mince.

V SEVILLE

U Gabriela Ramose Vejarana v Janovské ulici. Roku 1621.⁸⁵

⁸⁵V tisku „en calde Genova“, tedy „en cal de Génova“; Janovská ulice u sevillské katedrály byla střediskem tamních tiskařů a knihkupců. Gabriel Ramos Vejarano (též Bejarano) byl sevillský tiskař činný v prvních desetiletích 17. století.